

Osamocenost myšlení

Claude Houghton říká o jedné své postavě (o Powerovi, 7450, s. 12), že „byl úplně osamocen ve světě vlastních myšlenek“. Co se vlastně rozumí výrazem „svět vlastních myšlenek“? Hérakleitos kdysi rozlišil tzv. *vlastní* svět jako svět „snový“ či svět „zdání“ od *skutečného* světa, který je všem společný (dnes bychom řekli třeba „intersubjektivní“). Toto rozlišení však nám mnoho nepomůže, pokud ve své analýze nerozlišíme myšlenky jako výkony vědomí na jedné straně a myšlenky jako to, k čemu se svým vědomím (a jeho výkony) vztahujeme. Osamocenost, o které mluví Houghton, se nemůže týkat výkonů vědomí, neboť tam by to byla trivialita: samozřejmě se nelze účastně podílet a výkonech vědomí druhého člověka, nýbrž jakékoli porozumění začíná teprve tam, kde se svými výkony (tj. výkony svého vědomí) vztahujeme k něčemu, k čemu se může vztahovat (a vztahuje) i někdo druhý. „Svět vlastních myšlenek“ je tedy – máme-li se vyhnout prázdnému tlachu – nutně světem myšleným, ale jeho osamocenost (resp. osamocenost člověka, který se k němu vztahuje a navíc v něm jakoby zůstává vězet) spočívá v tom, že není nikoho, kdo by se ve svém vlastním myšlení (tj. jeho výkony jakožto svými vlastními myšlenkovými výkony) byl schopen k němu také vztáhnout. A ani tím ještě záležitost nekončí: je totiž třeba rozhodnout, v čem je chyba. Člověk, který se ve svém myšlení dostane k myšlenému o roky nebo i o celou generaci dříve, než jsou toho schopni jiní lidé, je nutně v tomto ohledu „osamocen“. Takovému člověku ovšem nezbyvá, než se pokusit napomáhat některým lidem, kteří se zdají mít pro to jisté předpoklady, aby porozuměli, oč jde, a aby se pokud možno sami vydali touž cestou. Pak ovšem znamená (nebo alespoň může znamenat) ona charakteristika, že je někdo „úplně osamocen ve světě vlastních myšlenek“, třeba to, že se někdo ve svém myšlení dostal někam, kam ho jeho vrstevníci a současníci zatím nedovedou následovat. Hérakleitovské (a vůbec starořecké filosofické) rozlišení na „soukromý“, eventuelně „snový“ svět pouhého zdání a na svět společný všem (kteří toho ovšem jsou schopni, tj. jsou „normální“) tu vůbec nepomůže a také nikam nedovede. Ostří eventuelní výtky nemůže být obráceno jednosměrně k tomu, kdo je takto „osamocen“, nýbrž naopak spíše ke všem ostatním (nebo alespoň k těm „vybraným“, kteří to mají takříkajíc v popisu své profesionální práce), neboť právě jejich malá vnímavost a nízká úroveň otevřenosti k novým myšlenkám je odpovědná za to, že myslitel jdoucí kupředu zůstává „osamocen“. Myšlení, jdoucí do hloubky a ke kořenům, je totiž vždycky do značné míry „osamoceným“ podnikem.

(Písek, 010707-1.)